

**Załącznik nr 1
do uchwały Nr XXIV/171/16
Rady Miejskiej w Jezioranach
z dnia 29 grudnia 2016 r.**

Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii na 2017 rok

WSTĘP

Alkohol jest substancją psychoaktywną; szybko przedostaje się do układu nerwowego i wywołuje specyficzne efekty, których rodzaj i nasilenie są związane z poziomem stężenia alkoholu we krwi, jest substancją toksyczną, ma silny i szkodliwy wpływ niemal na wszystkie tkanki i narządy organizmu, jest substancją tłumiącą, działa depresyjnie, hamuje mechanizmy kontrolne organizmu.

Narkotyki i inne substancje psychoaktywne jak również dopalacze powszechnie uważa się za niezwykle groźne, wykluczające możliwość kontrolowanego ich używania, prowadzące do uzależnienia i poważnych negatywnych konsekwencji zdrowotnych, destrukcji zdolności jednostki do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie, a często nawet śmierci. Uzależnienie jest zaburzeniem bio – psycho - społecznym. Powoduje zmiany w funkcjonowaniu fizjologicznym i psychologicznym. Podstawową metodą leczenia uzależnień są oddziaływania psychoterapeutyczne. Leczenie farmakologiczne umożliwia taką poprawę stanu psychicznego i fizycznego, aby pacjent mógł rozpocząć leczenie. Z raportu Międzynarodowej Organizacji Zdrowia (WHO), opublikowanego w 2011 r. wynika, że Polska znajduje się wśród państw o najwyższym spożyciu czystego alkoholu na dorosłego mieszkańca, podczas gdy średnia światowa wynosi 6,13 litra/dorosłą osobę, w Polsce wypija się 13,3 l. Polska znalazła się w małej grupie krajów, w której konsumpcja napojów alkoholowych wzrasta.

Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii na rok 2017 obejmuje prowadzenie działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych i narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Został opracowany w oparciu o zadania wynikające z ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Zawiera także zadania własne gminy w obszarze profilaktyki narkomanii zapisane w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii oraz wybrane działania w ramach lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Jest kontynuacją zadań realizowanych w latach ubiegłych i określa lokalną strategię w zakresie profilaktyki i minimalizacji szkód wynikających z używania alkoholu, narkotyków i innych substancji szkodliwych.

Przy opracowaniu Gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii na rok 2017 uwzględnione zostały wskazówki wynikające

z rekomendacji do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz ostatnie wyniki i wnioski z badania przeprowadzonego w m-cu grudnia 2013 r. przez Pracownię Psychologiczno – Pedagogiczną POSTRUS z Tczewa pt. Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych w Gminie Jeziorany obejmującego analizę zagrożeń społecznych występujących na terenie Gminy Jeziorany, określającego rodzaje i skalę poszczególnych problemów w latach 2011 – 2013 oraz stan zasobów Gminy w zakresie ich rozwiązywania.

I. 1. Charakterystyka Gminy (Diagnoza).

Gmina Jeziorany położona jest w granicach Powiatu Olsztyńskiego i Województwa Warmińsko - Mazurskiego. Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r. było zameldowanych na terenie Gminy Jeziorany 8083 osoby ze wzrostem do 31 grudnia 2014 r. – 8 058 i znacznym spadkiem do roku 2013 - 8.302 osoby, w tym w mieście 3 327 osób ze spadkiem do grudnia 2014r. - 3 335 osób i znacznym spadkiem do grudnia 2013 r. - 3.434 , w tym na wsi 4756 tj. ze wzrostem do grudnia 2014 r. - 4 723 i spadkiem do grudnia 2013 r. - 4 868 . Głównym źródłem utrzymania mieszkańców jest rolnictwo. Na terenie gminy Jeziorany według stanu na 31 grudzień 2015 r. zarejestrowanych jest 398 podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, z lekkim wzrostem do grudnia 2014 r. - 389 podmiotów. Najwięcej osób w Mieście Jeziorany zatrudnionych jest w podmiotach zajmujących się sektorem usługowym, administracją i edukacją.

Problem alkoholowy w szczególny sposób dotyka najuboższe warstwy społeczeństwa.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jezioranach udzielił w 2015 r. pomocy dla 279 rodzin, zaś za cały 2014 r. dla 311 , a w 2013 r. dla 329 rodzin (tj. dla 773 osób w rodzinach); 863 osoby w rodzinach – za cały 2014r. i 959 osób w rodzinach – za 2013 r.), w tym z powodu bezrobocia 141 rodzinom , a w 2014 r. 174 rodzinom, zaś w roku 2013 - 202 rodzinom. Z roku na rok liczba rodzin korzystających z pomocy ulega zmniejszeniu, głównie z powodu zwiększania się form i kwot wsparcia z systemu świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego. Udzielono pomocy 6 rodzinom z problemem alkoholowym ze wzrostem do roku ubiegłego - 4 rodziny , a w 2013 r. - 5 rodzin. Z tytułu narkomanii nie udzielano pomocy w żadnej formie. Nie udzielono również pomocy finansowej z tytułu przemocy w rodzinie, zaś wyłączną pomocą w postaci pracy socjalnej objęto w 2015 r. – 54 rodziny , zaś w 2014 r. - 16 rodzin).

Według stanu na dzień 31 grudnia 2015 r. w Urzędzie Pracy Powiatu Olsztyńskiego z terenu Gminy Jeziorany odnotowano 617 osób ze spadkiem do grudnia 2014 r. - 694 osób bezrobotnych . Wśród ogólnej liczby zarejestrowanych było tylko 82 osoby (111 w 2014 r.) z terenu Gminy Jeziorany z prawem do zasiłku dla bezrobotnych.

Z ostatnich danych Policji w Jezioranach wynika, że w 2015 r. na terenie miasta i gminy zanotowano 273 interwencje, a w 2014 r. - 247 interwencji z tytułu zakłócania porządku publicznego ze znacznym wzrostem do roku 2013 - 21; 8 wypadków drogowych spowodowanych pod wpływem alkoholu , również 8 w roku 2014 , a w 2013 r. – 9 ; zatrzymano 4 prawa jazdy,

a w 2014 r. - 11 praw jazdy z powodu jazdy pod wpływem alkoholu, zaś w 2013 – 9, a w 2012 r. – 17; zanotowano aż 56 interwencji związanych z przemocą w rodzinie ze znacznym wzrostem do 2014 r. - 19 interwencji dotyczących przemocy w rodzinie związanych z użyciem alkoholu z wykorzystaniem procedury i dokumentacji „ Niebieskich Kart”, natomiast w roku 2013 - 7 . Ponadto odnotowano 3 przestępstwa związane z posiadaniem lub używaniem narkotyków lub innych substancji psychoaktywnych , natomiast w 2014 r. odnotowano 13 sprawców w dwóch postępowaniach dochodzeniowych związanych z posiadaniem lub zażywaniem narkotyków i innych substancji psychoaktywnych , a w roku 2013 – 6 sprawców

Do Izby Wytrzeźwień zarówno w 2015 jak i w roku 2014 nie przewożono nietrzeźwych mieszkańców naszej gminy. W przypadku konieczności osoby pod wpływem alkoholu umieszczano w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych Komendy Miejskiej Policji w Olsztynie w celu wytrzeźwienia w 2015 r. z terenu Gminy Jeziorany zatrzymano 40 takich osób.

Do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych nie zgłoszono przypadku uzależnienia od narkotyków.

Z badań społecznych wynika, że w Polsce liczbę osób uzależnionych od alkoholu można szacować na około 600 tys. , natomiast pijących szkodliwie i ryzykownie na około 2,5 miliona. W Gminie Jeziorany liczbę osób uzależnionych szacuje się na ok. 150 , natomiast pijących ryzykownie i szkodliwie na ok. 450. Wielkości te utrzymują się na podobnym poziomie od kilku lat. Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym to 2/3 osób i 2/3 dzieci z rodzin z problemem alkoholowym.

W Punkcie Konsultacyjnym dot. Alkoholizmu, Narkomanii i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jezioranach w 2015 r. przeprowadzono rozmowy motywujące do leczenia z 27 osobami, w roku 2014 również z 27 osobami, a w roku 2013 – z 26 osobami nadużywającymi alkoholu oraz z członkami ich rodzin. Utrzymująca się na tym samym poziomie liczba rodzin , których dotyka ten problem świadczy, że mimo szeroko zakrojonej działalności profilaktycznej zjawisko to nie ulega zmniejszeniu. Wystosowano w 2015 r. - 2 wnioski do Sądu Rejonowego o zobowiązanie do podjęcia leczenia stacjonarnego ze znacznym spadkiem do roku ubiegłego – 15 wniosków (w 2013 r. – 7). Decyzją Sądu w 2015 r. - 5 osób skierowano na badania do specjalisty psychiatry i psychologa w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu (w roku 2014 – 7 osób). W 2015r. przeprowadzono kontrole w 13 (w 2014 r. – 10, a w 2013 r. - 7) punktach sprzedaży napojów alkoholowych w wyniku której nie stwierdzono nieprawidłowości w sprzedaży alkoholu. Wydano w 2015 r. - 26 (w 2014 r. - 16 ,a w 2013 r. – 18) postanowień opiniujących pozytywnie zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

2. Rynek napojów alkoholowych

Uchwałą Rady Gminy w Jezioranach przyjęto 40 punktów sprzedaży napojów alkoholowych (z wyjątkiem piwa) w sprzedaży detalicznej i 10 punktów w sprzedaży gastronomicznej.

- 29 punktów sprzedaży detalicznej otrzymało zezwolenia na handel napojami do 4,5% oraz piwem,
- 25 punktów otrzymało zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych powyżej 4,5% do 18% zawartości alkoholu
- 19 punktów otrzymało zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych powyżej 18% zawartości alkoholu
- zarejestrowano 4 lokale gastronomiczne.

Jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych według stanu na dzień 31.10.2015 r. przypada na 243,76 mieszkańca, natomiast w roku 2014 na 244,18 mieszkańca.

II. Stan zasobów w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych.

Dla właściwej realizacji zadań Programu w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych Burmistrz Jezioran powołał pełnomocnika oraz Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w składzie 7osobowym.

Zadania pełnomocnika:

1. Przygotowanie i realizacja Gminnego programu rozwiązywania problemów alkoholowych,
2. Prowadzenie w imieniu Burmistrza działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych,
3. Współpraca z Pełnomocnikiem Wojewody i Pełnomocnikami innych jednostek samorządowych,
4. Prowadzenie dokumentacji Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Współrealizatorami programu są następujące podmioty:

1. Punkt Konsultacyjno - Profilaktyczny dot. Alkoholizmu, Narkomanii i Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Jezioranach,
2. Urząd Miejski w Jezioranach,
3. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Jezioranach,
4. Miejski Ośrodek Kultury w Jezioranach,
5. Ośrodek Sportu i Rekreacji w Jezioranach,
6. Zespół Szkół w Jezioranach, Szkoła Podstawowa w Radostowie, Szkoła Podstawowa we Franknowie, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Jezioranach,
7. Posterunek Policji w Jezioranach,
8. Sąd Rejonowy w Biskupcu,
9. Wojewódzki Zespół Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie,
10. Zespół Opieki Zdrowotnej w Lidzbarku Warmińskim,
11. Gminny Zespół Interdyscyplinarny w Jezioranach,
12. Parafia Rzymisko - Katolicka pw. Św. Bartłomieja w Jezioranach

III. Zasady wynagradzania członków GKRPA.

Członkowie Komisji otrzymują ze środków pozyskanych z koncesji wynagrodzenie naliczone procentowo od minimalnego wynagrodzenia pracowniczego określonego na rok 2017 w Rozporządzeniu Rady Ministrów w następujących wysokościach (brutto) :

- pełnomocnik – 35,1 % miesięcznie ,
- przewodniczący komisji 17,6 % miesięcznie,
- członkowie Komisji 13,2 % miesięcznie.

Wynagrodzenie przysługuje za miesiąc, w którym przynajmniej dwukrotnie zostały zrealizowane niżej wymienione zadania: dyżur w Punkcie Konsultacyjnym, posiedzenia, kontrole dotyczące przestrzegania przepisów o sprzedaży napojów alkoholowych lub inne zlecone prace członkom Gminnej Komisji.

Realizacja Gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii na rok 2017 prowadzona będzie w oparciu o środki własne Gminy uzyskane z wydanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (t.j. Dz. U. z 2016 r. , poz. 487). Powyższe środki gromadzone są w budżecie Gminy w dziale 756.

Plan wydatków Programu na 2017 rok zostanie określony w uchwale budżetowej na 2017 rok **w dziale 851 – ochrona zdrowia**. Sprawozdanie finansowe i merytoryczne z realizacji Programu będzie integralną częścią rocznego sprawozdania budżetowego Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jezioranach.

IV. Cele Programu:

Celem głównym Programu jest ograniczenie szkód zdrowotnych i zaburzeń życia rodzinnego, wynikających z używania alkoholu i innych substancji psychoaktywnych oraz zjawiska picia alkoholu, używania narkotyków i podejmowania innych zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież, a szczególnie :

- 1.Ograniczenie występowania negatywnych zjawisk, będących skutkiem nadużywania oraz uzależnienia od alkoholu i narkotyków na terenie Gminy Jeziorany,
2. Promowanie zdrowego stylu życia i alternatywnych form spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież,
- 3.Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i współuzależnionych.

Cel główny realizowany będzie w formie :

- Profilaktyki uniwersalnej - adresowanej do wszystkich mieszkańców Gminy Jeziorany (dzieci, młodzieży i dorosłych) bez względu na stopień indywidualnego ryzyka wystąpienia problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.
- Profilaktyki selektywnej – adresowanej do grup o podwyższonym ryzyku wystąpienia problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.
- Profilaktyki wskazującej – adresowanej do grup lub osób, które demonstrują wczesne symptomy problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych, ale nie spełniają kryteriów diagnostycznych picia szkodliwego lub uzależnienia.
- Terapii – obejmującej osoby wymagające specjalistycznej pomocy w związku z uzależnieniem. Realizacja programów terapeutycznych dla osób uzależnionych.
- Rehabilitacji – realizacja programu readaptacji poprzez wsparcie psychologiczne, socjalne i społeczne oraz wspieranie działalności środowisk abstynenckich.

V. Zadania Gminnego programu.

Zadanie 1

Pomoc terapeutyczna i rehabilitacyjna dla osób uzależnionych

1. Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w zakładach leczenia odwykowego, kierowanie tych osób do odpowiednich poradni i instytucji.
2. Współpraca z placówkami służby zdrowia w zakresie leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych.
3. Motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie, ale nieuzależnionych do zmiany szkodliwego picia.
4. Wsparcie finansowe konsultacji z osobami uzależnionymi i współuzależnionymi.
5. Finansowanie pomocy psychologicznej i prawnej z zakresu problemów uzależnień, problemów wychowawczych i przeciwdziałania przemocy.
6. Zakup czasopism, materiałów edukacyjnych, ulotek broszur itp.,
7. Finansowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje członków Gminnej Komisji i Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy.
8. Utrzymanie Punktu Konsultacyjnego (ponoszenie opłat z tytułu: czynszu energii, wody, telefonu, doposażenie punktu, zakup materiałów biurowych itp.),

Zadanie 2

Pomoc rodzinom, w których występują problemy uzależnień a w szczególności udzielenie ochrony przed przemocą.

1. Wsparcie finansowe prowadzenia poradnictwa i pomocy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym organizacja dyżurów psychologa, prawnika i specjalistów uzależnień.
2. Uczestniczenie w pracach Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
3. Współpraca z policją, prokuraturą, szkołą, ośrodkiem pomocy społecznej, służbą zdrowia.
4. Finansowanie szkoleń i warsztatów dla przedstawicieli instytucji włączonych w system przeciwdziałania przemocy.
5. Umożliwienie uzyskania schronienia dla ofiar przemocy domowej.
6. Współorganizowanie programu korekcyjno - edukacyjnego dla sprawców przemocy w rodzinie .
7. Współorganizowanie warsztatów asertywności i odbudowy poczucia własnej wartości dla osób doświadczających przemocy.
8. Uczestniczenie członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w procedurze „Niebieska Karta”.
9. Realizacja działań edukacyjnych, w tym konkursów skierowanych do dzieci i młodzieży promujących rodzinę bez przemocy oraz udział w ogólnopolskich kampaniach w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie i cyberprzemocy (rozpowszechnianie tematycznych informatorów, broszur, plakatów, ulotek).
10. Wspieranie działań Zespołu Interdyscyplinarnego w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
11. Rozpowszechnianie informacji w środowisku lokalnym na temat instytucji i osób , które świadczą pomoc w związku z występowaniem problemu uzależnień i przemocą w rodzinie .

Zadanie 3

Prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, a w szczególności dla dzieci i młodzieży, w tym prowadzenie zajęć sportowych, a także działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo -wychowawczych i socjoterapeutycznych :

1. Organizowanie i dofinansowanie programów i warsztatów profilaktycznych w szkołach.
2. Organizowanie i wspieranie działań propagujących zdrowy styl życia z uwzględnieniem aktywności kulturalnej i sportowej dzieci i młodzieży poprzez:
 - a) organizowanie zajęć edukacyjnych i sportowo - rekreacyjnych oraz konkursów z zakresu

wiedzy o alkoholu i narkotykach,

b) kampanie promujące aktywność fizyczną i zdrowy styl życia.

3. Organizowanie i finansowanie spektakli teatralno - widowiskowych i koncertów profilaktycznych.
4. Współfinansowanie organizacji czasu wolnego dzieciom i młodzieży.
5. Dofinansowanie wypoczynku (ferie zimowe, wakacje letnie).
6. Prowadzenie zajęć sportowych pozalekcyjnych oraz rekreacyjno – profilaktycznych podczas imprez sportowych.
7. Finansowanie i organizowanie szkoleń (nauczyciele, sprzedawcy napojów alkoholowych, kuratorzy, pedagodzy).
8. Podjęcie działań na rzecz dożywiania dzieci uczestniczących w pozalekcyjnych programach opiekuńczo – wychowawczych.
9. Realizacja działań edukacyjnych na temat uzależnień, w tym od alkoholu, narkotyków, dopalaczy i innych substancji psychoaktywnych dla kadry pedagogicznej i rodziców dot. narkomanii, udział w ogólnopolskich kampaniach w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomanii (zakup pomocy dydaktycznych w ramach profilaktyki antynarkotykowej, rozpowszechnianie tematycznych informatorów, broszur, plakatów, ulotek).

Zadanie 4

Prowadzenie kontroli w zakresie przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych przeznaczonych do spożycia w miejscu lub poza miejscem, a w szczególności:

- a) przypadków sprzedaży alkoholu: nieletnim, osobom których zachowanie wskazuje na to, iż są w stanie nietrzeźwości, na kredyt lub pod zastaw,
- b) reklamy, promocji napojów alkoholowych,
- c) wprowadzania do obiegu napojów alkoholowych pochodzących z nielegalnych źródeł,
- d) obecności wymaganych przepisami prawa tablic informacyjnych o zakazie sprzedaży napojów alkoholowych młodzieży do 18 lat oraz nietrzeźwym, jak również informacji o szkodliwości spożycia alkoholu,
- e) naruszeń porządku publicznego w miejscu sprzedaży i najbliższej okolicy,
- f) stwierdzenia sprzedaży alkoholu bez wymaganego zezwolenia .

Zadanie 5

Wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów uzależnień.

1. Udzielanie dotacji dla organizacji pozarządowych, które zgodnie ze swoim statutem realizować będą zadania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i narkotykowych oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Wspieranie działalności stowarzyszeń i lokalnych koalicji trzeźwościowych mających charakter profilaktyczny.
3. Wspieranie grup wsparcia „AA” i AI- Anon”.
4. Organizowanie szkoleń podnoszących kwalifikacje osób realizujących zadania profilaktyczne.
5. Dofinansowanie zatrudnienia pracownika Klubu Integracji Społecznej w ramach MOPS w Jezioranach prowadzącego reintegrację dla osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

V. Przewidywane rezultaty realizacji Programu

1. Objęcie jak największej liczby dzieci i młodzieży szkolnej działaniami o charakterze profilaktycznym.
2. Wzmocnienie umiejętności i kompetencji rodziców w procesie wychowawczym.
3. Dostarczenie informacji mieszkańcom Gminy na temat ofert pomocy z zakresu uzależnień i przemocy w rodzinie.
4. Zapewnienie wsparcia specjalistycznego mieszkańcom gminy w Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnym.
5. Wzmocnienie postaw abstynenckich sprzyjających prawidłowemu funkcjonowaniu w rodzinie i społeczeństwie.
6. Zorganizowanie czasu wolnego i wypoczynku dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy.
7. Podwyższenie kompetencji pracowników służb zobowiązanych do pomocy osobom doświadczającym przemocy, jak również mających problemy z uzależnieniem.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Realizacja gminnego Programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii nie rozwiąże wszystkich problemów dotyczących uzależnień. Jednakże założeniem Programu jest w jak największym stopniu ograniczenie zjawiska uzależnień i skutków wynikających z uzależnień.